

Estat del medi ambient a les Illes Balears

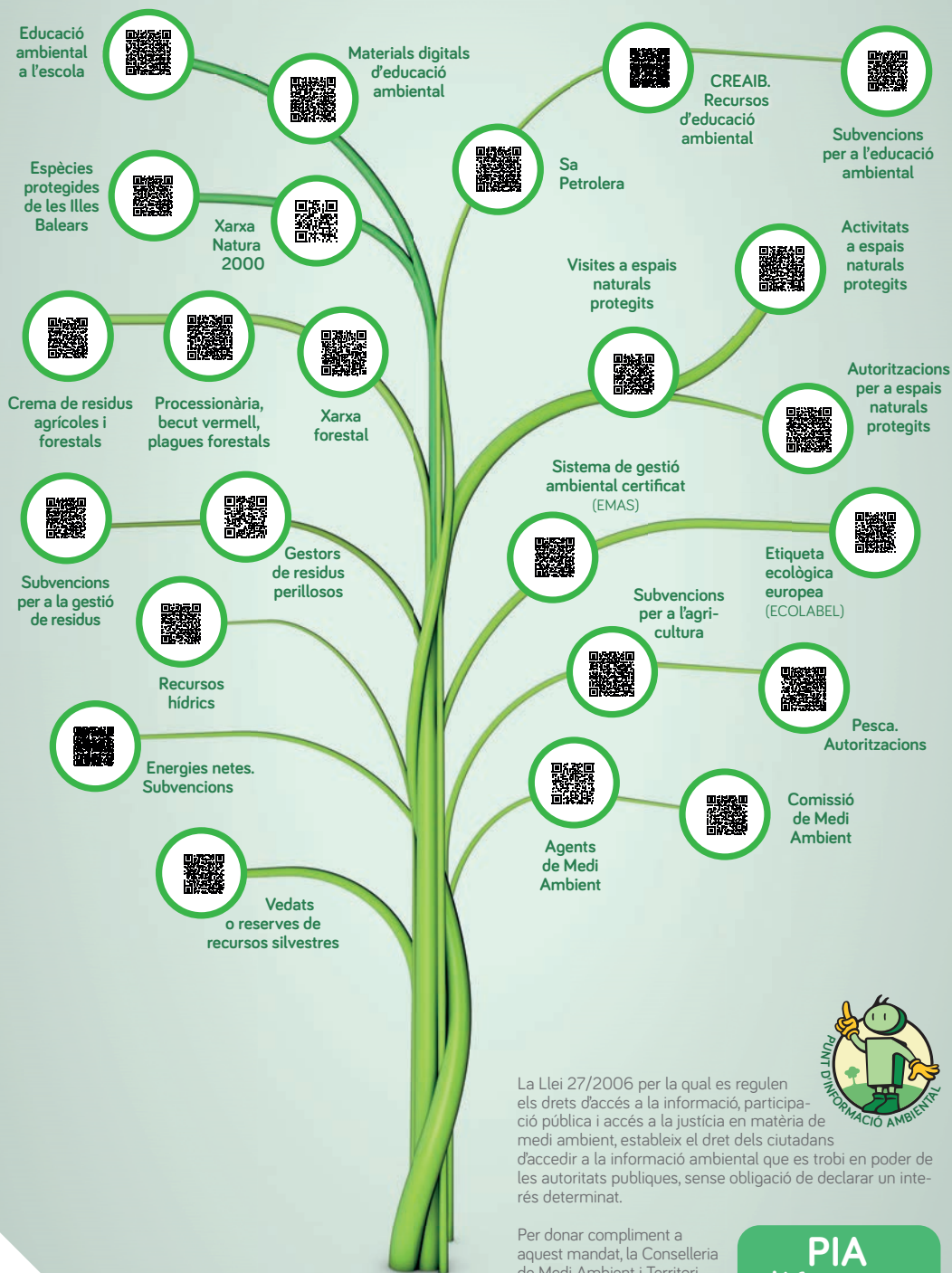
Biodiversitat
Informació ambiental Qualitat del'aire Sòls
Aigua Residus
Educació i promoció ambiental Canvi climàtic Energia
Medi marí Medi
Territori Espais forestal
Producció ecològica naturals

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Informació ambiental

La Llei 27/2006 per la qual es regulen els drets d'accés a la informació, participació pública i accés a la justícia en matèria de medi ambient, estableix el dret dels ciutadans d'accedir a la informació ambiental que es trobi en poder de les autoritats públiques, sense obligació de declarar un interès determinat.

Per donar compliment a aquest mandat, la Conselleria de Medi Ambient i Territori, disposa del Punt d'Informació Ambiental, adscrit al Servei de Qualitat Ambiental de la Direcció General de Residus i Educació Ambiental.

PIA
telèfon gratuït
900 15 16 17

pia@dggal.ciab.es

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Educació i promoció ambiental

A través d'accions de sensibilització, conscienciació i formació ambiental es pretén afavorir la participació i la implicació ciutadana en les qüestions ambientals.

Actuacions en matèria d'educació ambiental

La informació ambiental és una eina fonamental per sensibilitzar la població i fomentar la participació social.

El Punt d'Informació Ambiental, PIA, de la Direcció General de Residus i Educació Ambiental, respon a totes les consultes ambientals realitzades de manera presencial, o bé per telèfon, correu electrònic, o a través de twitter o facebook.

Distintius europeus

Algunes organitzacions implementen voluntàriament mecanismes de gestió ambientalment sostenible. EMAS i ECOLABEL són dos distintius d'àmbit europeu que es gestionen des de la Conselleria de Medi Ambient i Territori.

Eines de promoció ambiental:

Bandera Blava

Sistema de certificació de la qualitat ambiental que es concedeix a platges, ports i embarcacions.

Programa centres educatius ecoambientals:
més de 120 escoles participen anualment d'aquesta iniciativa

Aula de la mar. Can Salas.
Unes 4.000 visites anuals

Centre d'interpretació Es Amunts. Eivissa.
Més de 1.000 visitants anuals

Xarxa forestal.

Tallers forestals, repoblacions, xerrades, jardins forestals, prevenció d'incendis, jornades, cursos i exposicions. En total més de 350 activitats en les quals els darrers anys hi participen unes 11.000 persones.

Visites a espais naturals protegits:
des de l'IBANAT s'organitzen visites guiades i activitats diverses als nostres parcs naturals.

Altres activitats:

campus d'aprenentatge, estratègia balear d'educació ambiental, publicacions, oferta educativa als centres escolars, centre de recursos d'educació ambiental (CREAIB).

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Producció Ecològica

Mitjançant la producció ecològica es proporcionen al consumidor aliments saludables, es manté la fertilitat del sòl, i es respecten els recursos naturals (biodiversitat, aigua, paisatge), tot adreçat cap a la sostenibilitat ambiental.

Quina superfície d'agricultura ecològica hi ha a les Illes Balears?

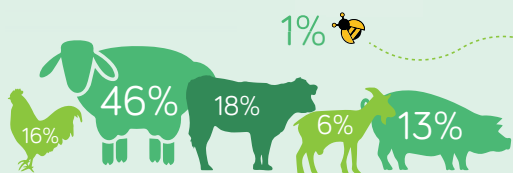
15,46% de la superfície agrícola útil (SAU)

Com puc identificar un producte ecològic?

Un producte es considera ecològic quan almenys el 95% dels seus ingredients han estat produïts o elaborats per un productor inscrit al registre del Consell balear de la producció agrària ecològica (CBPAE), o de qualsevol altra entitat de control autoritzada. Els productes ecològics han d'anar identificats mitjançant l'etiqueta corresponent.

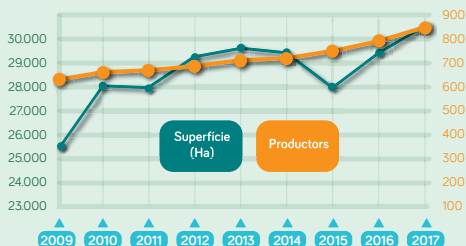
Ramaderia ecològica

El tipus d'explotació ramadera ecològica més comú a les nostres illes, és l'ovina per a producció de carn i llet, seguida de les explotacions de boví i aus de corral. També existeixen

nombroses explotacions de ramat porcí. A Mallorca predomina el ramat ovi, mentre que a Menorca el boví és més freqüent. A Eivissa predominen les aus de corral.

Evolució de la producció ecològica a la CAIB

Percentatge de superfícies ocupades pels diferents cultius ecològics a les nostres illes

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I I+D+I i TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Territori

Hem de crear un projecte de futur que respecti els valors ambientals i condueixi cap a un ús racional del nostre territori

Artificialització del litoral

Creixement poblacional

Pressió urbanística

Increment del turisme

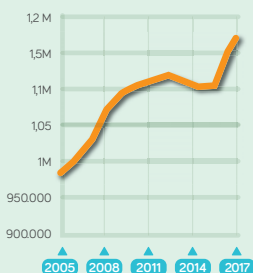
Quines pressions s'exerceixen sobre el nostre territori?

BALEARITZACIÓ La pressió urbanística ha estat i (encara ara) és molt intensa a les Illes Balears. Aquest procés urbanístic amb mancances de planificació ha donat lloc a l'aparició del terme *balearització* per definir justament un model de creixement urbanístic que, durant el segle passat, no ha donat justa importància a la planificació territorial

Creixement poblacional

La taxa de creixement poblacional de les Illes Balears ha estat de més d'un 10% en els darrers 10 anys. Aquest percentatge té molta variació segons l'illa que es consideri.

Les dades de densitat de població a les illes Balears, amb més de 200 habitants per kilòmetre quadrat, es troben entre les més altes de l'estat espanyol.

LA PLANIFICACIÓ COM A RESPOSTA

Mitjançant la planificació territorial (Directrius d'ordenació del territori -DOT-, Plans territorials insulars, Plans d'ordenació urbana, ...) es pretén racionalitzar el creixement urbanístic, i fomentar l'equilibri territorial.

Actualment s'està elaborant un Pla director de mobilitat amb l'objectiu de millorar l'accessibilitat als transports públics, reduir la contaminació, el consum energètic, i la sinistralitat.

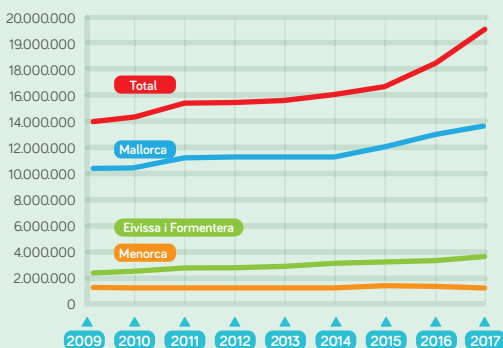

Les fites per al 2025 són la reducció dels desplaçaments en vehicles privats en un 34%, l'increment d'entre el 10% i el 15% de l'ús de transports públics, i l'augment de l'ús de bicicletes fins a un 9%.

Turisme

El sector turístic és la nostra principal activitat econòmica, aportant més del 40% al PIB. Cada any, des del 2011, es registren valors recòrd en l'arribada de turistes, la qual cosa està generant saturació

dels serveis públics (residus, aigua, transports, vies de comunicació). La pressió sobre el territori és molt forta i a més es concentra en zones determinades.

Quin impacte generen els turistes sobre els transports?

S'estima que hi ha uns 75.000 cotxes de lloguer circulant diàriament durant l'estiu. La taxa de motorització és molt alta, arribant-se gairebé a un vehicle per habitant.

El transport aeri (uns 30 milions de passatgers anuals) és el que genera més emissions a l'atmosfera.

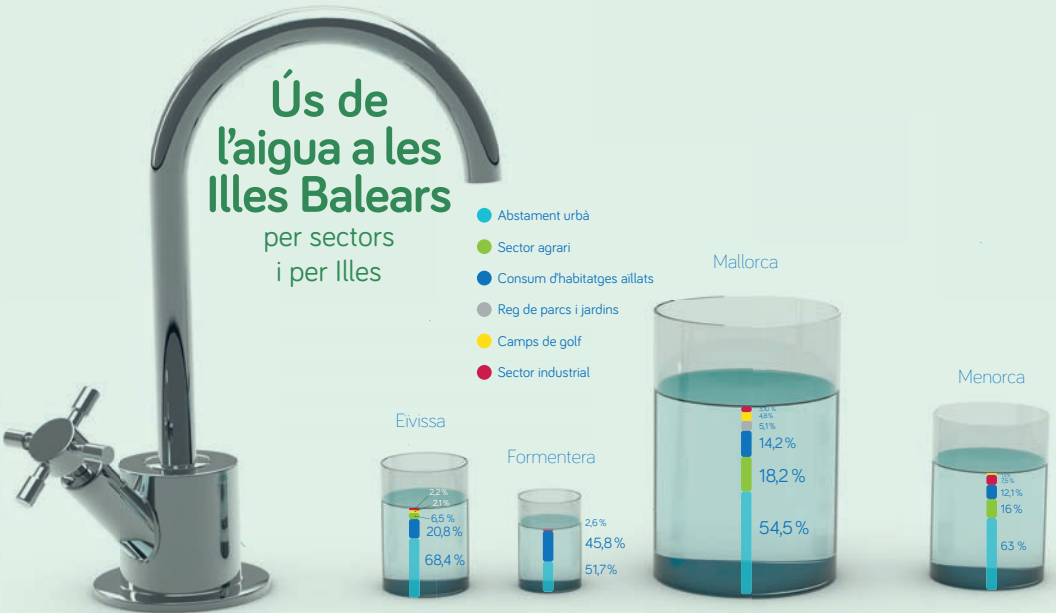
El tràfic de passatgers de creuers turístics també ha augmentat de manera sostinguda durant els darrers anys.

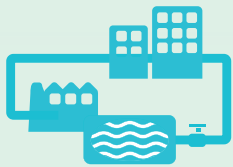
Aigua

L'aigua és un bé escàs i a les Illes Balears és el factor més vulnerable als efectes del canvi climàtic

Ús de l'aigua a les Illes Balears per sectors i per Illes

El nostre recurs principal són les aigües subterrànies. Això ens fa vulnerables de cara als efectes del canvi climàtic i a la davallada de les precipitacions.

A les Illes Balears es depura gairebé el 100% de les aigües residuals procedents de nuclis de població

Sobreexplotació dels recursos

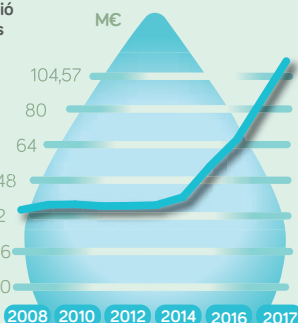
De les 87 masses d'aigua subterrània identificades a les Illes Balears, 30 són sobreexplotades (34% del total). Això significa que la suma d'extraccions més les sortides d'aigua a la mar superen el 80% de la recàrrega potencial de l'aqüífer.

Usos de l'aigua a les Illes Balears

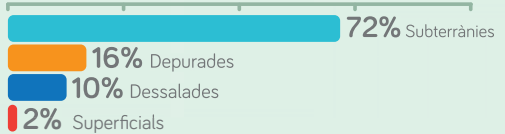

Evolució de les inversions en infraestructures hídriques

Per tal d'alleugerir la pressió sobre els recursos naturals es treballa incrementant les inversions en recursos no convencionals (manteniment i creació d'infraestructures de depuració i dessalinització).

Recursos hídrics totals disponibles en hm³/any (2015)

Els recursos hídrics

Naturals

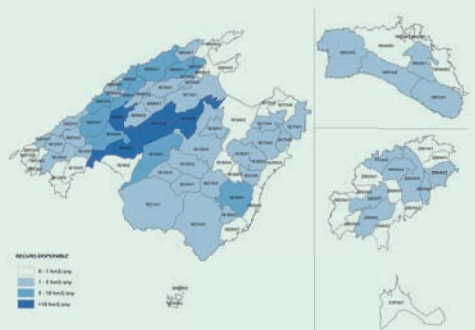
Aigües superficials i les aigües subterrànies.

No convencionals

Aigües dessalinitzades, aigües depurades i regenerades i recàrrega artificial (s'Estremera)

És important destacar el pes cada vegada més important de la producció d'aigües dessalinitzades

Distribució dels recursos disponibles a les masses d'aigua subterrània

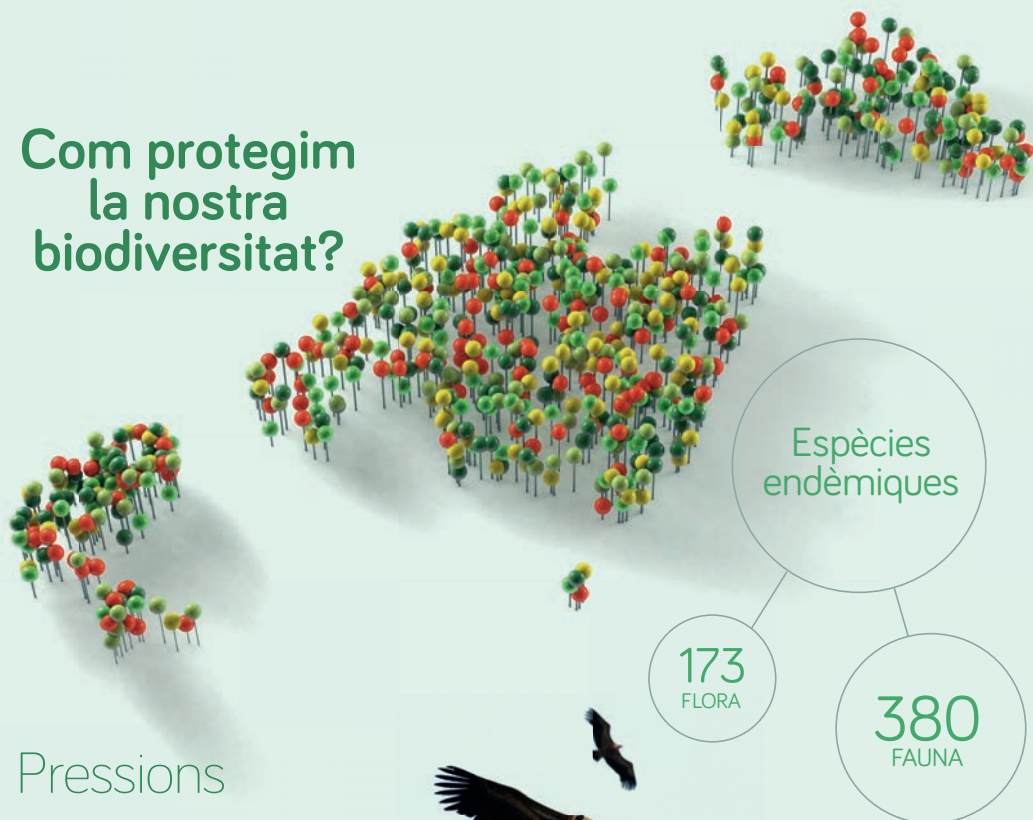
La recàrrega artificial d'aqüífers a les Illes Balears és relativament recent. Únicament s'ha dut a terme a l'aqüífer de s'Estremera de l'illa de Mallorca amb els excedents procedents principalment de l'aprofitament de sa Costera, brollador de gran cabal que drena aigua subterrània cap al mar.

Bio-diversitat

A l'igual que a la resta d'ecosistemes insulars, la biodiversitat de les Illes Balears presenta una gran singularitat.

Com protegim la nostra biodiversitat?

Pressions

Espècies invasores

Amenaça per al medi ambient i la salut humana

La serp d'aigua gairebé va acabar amb el ferreret

Animals

Més de cent espècies exòtiques invasores, com el moscard tigre, la vespa carnissera asiàtica, el coati, l'os rentador, la cotorra argentina, la carpa, la daina, etc.

Destrucció d'hàbitats

La construcció del Gorg Blau va fer desaparèixer una espècie vegetal per la inundació del seu hàbitat

Vegetals

Més de quaranta espècies exòtiques invasores, com el Carpobrotus o ungla de moix.

Els plans de recuperació i gestió de les espècies catalogades poden tenir resultats espectaculars, com el de la milana o el del voltor negre.

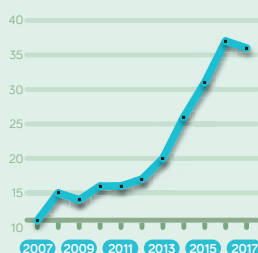
Respostes

Protecció dels hàbitats

Plans de gestió i conservació d'espècies

Programes transversals i iniciatives:

- ▶ Bioatles
- ▶ Centre de recuperació de les Illes Balears
- ▶ Projecte Avilínia de correcció de línies elèctriques per evitar l'electrocució d'aus
- ▶ Programa de lluita contra l'ús del verí
- ▶ Decret per a la conservació de la posidònia
- ▶ Actuacions contra espècies invasores
- ▶ Pla de control de cabres
- ▶ Declaració d'àrees biològiques crítiques
- ▶ Catalogació i gestió dels arbres singulars de les Illes Balears
- ▶ Control d'ofidis en col·laboració amb ajuntaments i associacions de caçadors

Evolució del nombre de nius ocupats

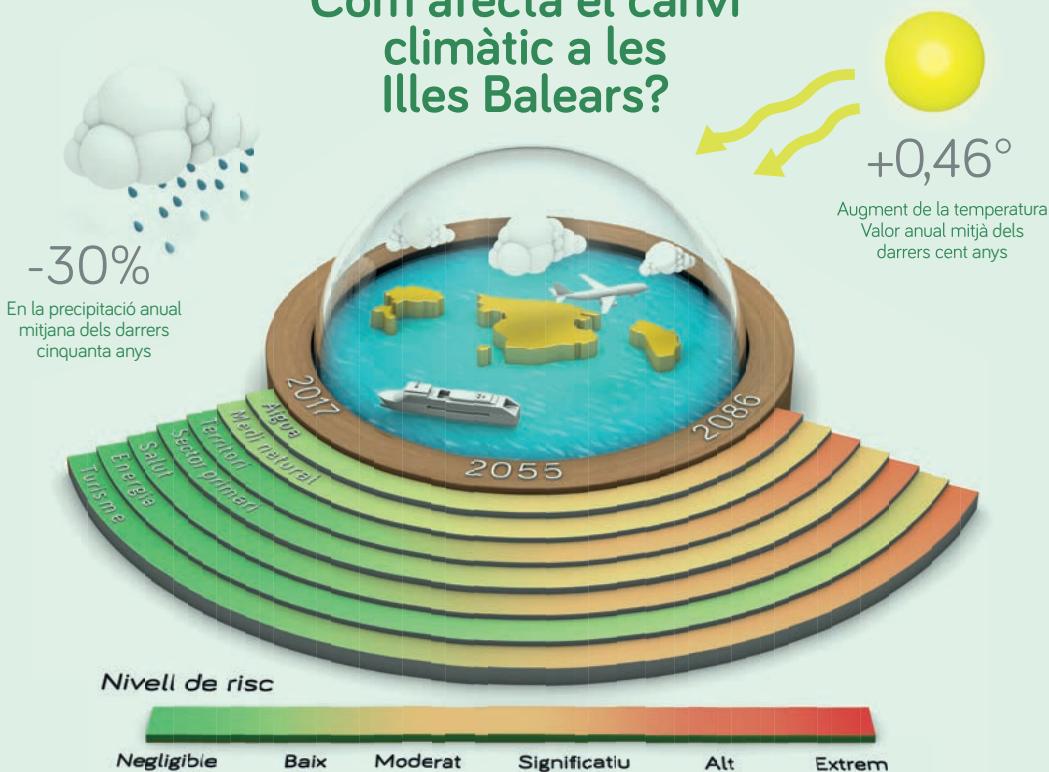
La població de voltor negre ha augmentat de manera sostinguda des que es van prendre mesures per conservar-lo.

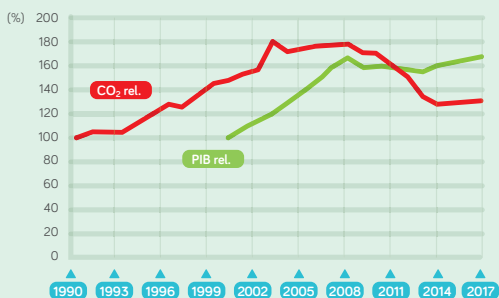
Canvi climàtic

Una de les àrees sensibles respecte al canvi climàtic és la regió mediterrània.

Com afecta el canvi climàtic a les Illes Balears?

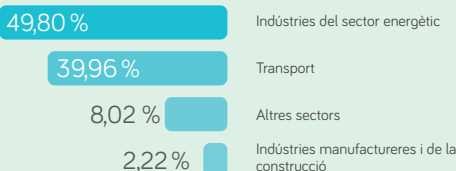
Les emissions de gasos amb efecte hivernacle han augmentat un 75 % des de l'any 1990

-activitat = -consum energètic = -emissions CO₂
Pujada directament relacionada amb el consum

Deslligar el creixement econòmic de l'augment d'emissions de CO₂ és possible.

Sectorització de les emissions

Llei de Canvi Climàtic i Transició Energètica de les Illes Balears

Emissions zero el 2050

Es tracta d'arribar a transformar radicalment el sistema cap a la millora de la tecnologia i l'eficiència de les energies renovables

El desenvolupament d'energies netes serà una font de creació de llocs de feina i reduirà la factura elèctrica

GOBIERNO DE BALEARES
CONSELLERIA
DE MEDI AMBIENT
I TERRITORI
DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Energia

S'ha de promoure l'estalvi, l'eficiència i la diversificació energètiques, especialment en energies renovables.

Consum primari d'energia (TEP*)

Amb la crisi econòmica va baixar el consum d'energia, i a partir de 2014 va tornar a repuntar.

*TEP = tona equivalent de petroli

Energies primàries

L'energia primària és la que entra en el sistema i que està disponible a la natura abans de ser transformada, com el petroli, el carbó, el gas, les energies solar, eòlica o hidràulica, etc.

D'on surt l'energia primària que consumim?

El paper de les renovables

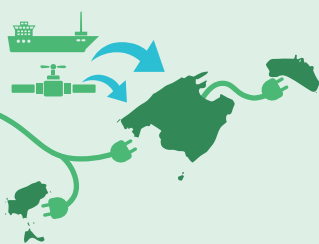
Amb les energies renovables es pot millorar la situació de dependència energètica de les Illes Balears, on no tenim recursos propis de combustibles fòssils.

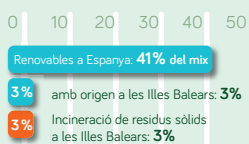
Consum d'energia elèctrica (TEP*)

La nostra dependència energètica de fonts externes és del **95,67%**!

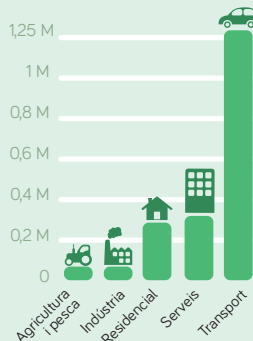

Les Illes Balears són la comunitat autònoma amb menys percentatge de renovables

Qui consumeix energia?

Consum final d'energia per sectors (TEP*)

Aproximadament amb l'ús de l'**1,5%** del territori amb plaques solars es podria generar el **100%** de l'electricitat que necessitem a les Illes Balears

Als habitatges hem de promoure l'eficiència energètica

Hem de fomentar l'ús racional del transport i l'increment del transport públic

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Espais protegits

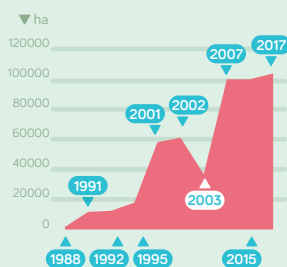
Els espais naturals tenen una funció decisiva en la conservació dels ecosistemes i la supervivència de les espècies.

Per què hem de
protegir els espais
naturals?

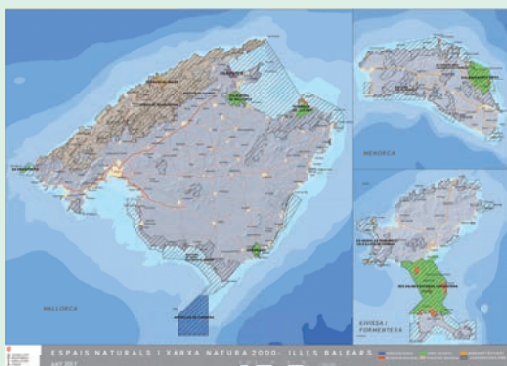
El medi natural de les Illes Balears és extraordinàriament ric, divers i singular; tots els nostres ambients conserven hàbitats singulars i atresoren diferents espècies animals i vegetals que contribueixen al manteniment de la biodiversitat.

Com han evolucionat els espais naturals protegits?

La presència humana en aquests indrets ha generat el paisatge actual, que fa de les Illes Balears un lloc privilegiat amb uns valors que cal conservar.

Per això la declaració dels espais protegits és una eina fonamental per a la conservació de la naturalesa.

El 2017, s'ha declarat el nou Parc natural marítim terrestre **Es Trenc-Salobrar de Campos**, i actualment el Govern de les Illes Balears treballa per augmentar en 85.000 hectàrees la superfície del Parc nacional marítim terrestre de Cabrera

Espais naturals protegits

Parcs naturals, paratges naturals, reserves naturals i monuments naturals

Àmbits autonòmic i estatal

Declaració voluntària

Espais Xarxa Natura 2000

LIC (Lloc d'interès comunitari), ZEPA (Zona d'especial protecció per a les aus), i ZEC (Zones d'especial conservació)

Àmbit europeu

Declaració obligatòria

Un exemple de conservació

Les poblacions d'agrons i d'altres espècies d'aus al Parc Natural de l'Albufera de Mallorca s'han multiplicat a partir de la protecció d'aquest espai natural.

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

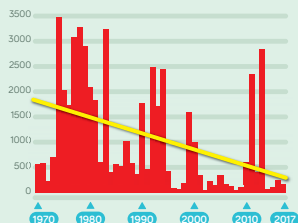
Medi forestal

La gestió forestal i l'aprofitament dels recursos dels boscos són compatibles amb la conservació del medi natural si es fan d'acord amb criteris de sostenibilitat.

Funcions dels boscs

Les pressions més importants són els incendis i les plagues forestals.

Els incendis forestals mostren una tendència a la baixa en la superfície afectada, a excepció dels anys 2011 i 2013.

Mapa de risc d'incendis

L'extinció ha millorat molt, i com a conseqüència d'això la superfície cremada és més baixa.

Superfícies agrícoles
48,60%

Zones humides
0,16%

Superfícies artificials
6,95%

Superfície forestal de les Illes Balears

44,29%

Superfície de matollars sense arbres
15,89%

Superfície forestal arbrada
84,11%

Les plagues forestals a les Illes Balears

Processionària del pi

Perforadors del pi

Banyarriquer

Xylella

Actuacions

Pla Forestal de les Illes Balears 2015-2035

IV Pla General de Defensa contra els Incendis Forestals de les Illes Balears

Els boscos de les Illes Balears retenen 5.615.000 tones de carboni

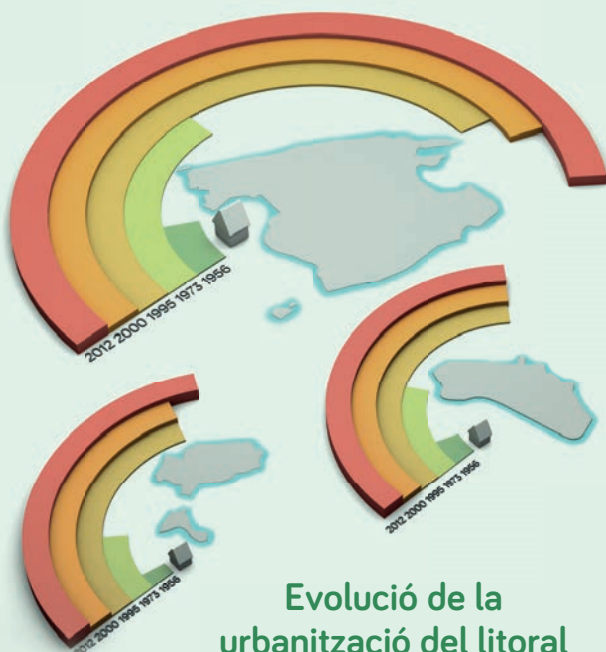
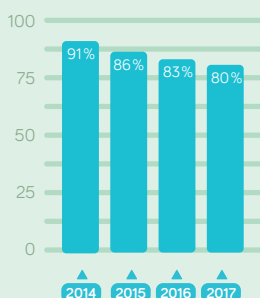
G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Medi marí

Evitar alguns processos de degradació com, per exemple, la destrucció de les praderies de posidònia, millora la salut de l'ecosistema marí i el futur de les espècies.

La qualitat de les nostres aigües litorals és alta. Gairebé un 97 % és apta per al bany. Malgrat això, entre 2016 i 2017 es detectà una baixada de l'excel·lència.

Aigües excel·lents

Evolució de la urbanització del litoral

Pressions

Contaminació puntual:

abocaments de piscifactories, dessaladores, centrals tèrmiques, aigua depurada abocada al mar o abocadors d'aigua de tempesta.

Contaminació difusa:

agricultura, aquicultura i cultius marins, ramaderia, activitats industrials o mineres, escombreres i abocadors de material de dragatge, transport i accidents amb hidrocarburs.

Alteracions morfològiques:

estructures de defensa de la costa, espigons, dics, ports, dragatges portuaris, extraccions d'àrids, etc.

Usos del sòl:

urbanització litoral, sòl urbà i urbanitzable a menys de 500 m de la costa.

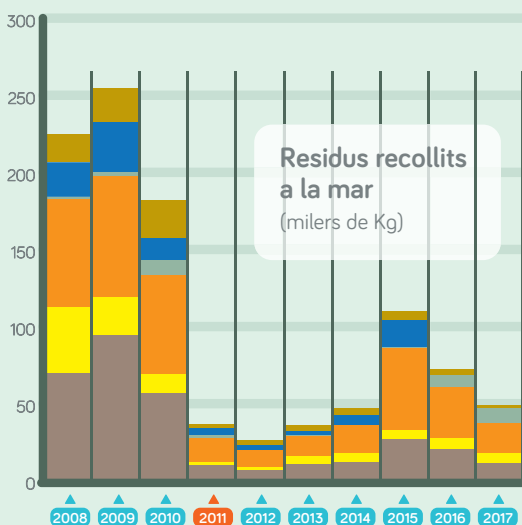
Residus

que arriben a les platges.

El cas de la Reserva Marina del Toro

La declaració de figures de protecció amb restriccions d'activitats tenen efectes positius per a les poblacions d'espècies de peixos vulnerables.

Les darreres dades de seguiment de les activitats regulades i de les poblacions a la Reserva Marina del Toro, a Calvià, mostren que les aigües d'aquesta reserva presenten la major biomassa de peixos comptabilitzada al Mediterrani espanyol.

Aquesta davallada es deu a restriccions pressupostàries en el servei de neteja a la zona litoral!

Què fem per millorar?

- Servei de neteja del litoral
- Creació d'àrees marines protegides
- Protecció de praderies de posidònia
- Declaració d'espais protegits (espais naturals protegits i Xarxa Natura 2000)
- Llibres vermells de peixos i d'altres espècies
- Observació i seguiment d'espècies
- Normativa reguladora d'activitats pesqueres
- Normativa per a la protecció de la costa
- Normativa sobre ports
- Observació i seguiment d'espècies rares

Una de cada sis platges (el 16 %) de les nostres illes compten amb un distintiu de qualitat ambiental

Qualitat de l'aire

La qualitat de l'aire és un vector ambiental de gran importància per a la salut humana i el medi ambient.

Les fonts de contaminació de l'aire

Les indústries,
especialment les centrals
tèrmiques de producció
d'electricitat.

Causes naturals
La contaminació per partícules
sòlides en suspensió
s'incrementa molt amb
les incursions de masses
d'aire africanes provinents
del sud-oest, que de vegades
fan que plougui fang o terra.

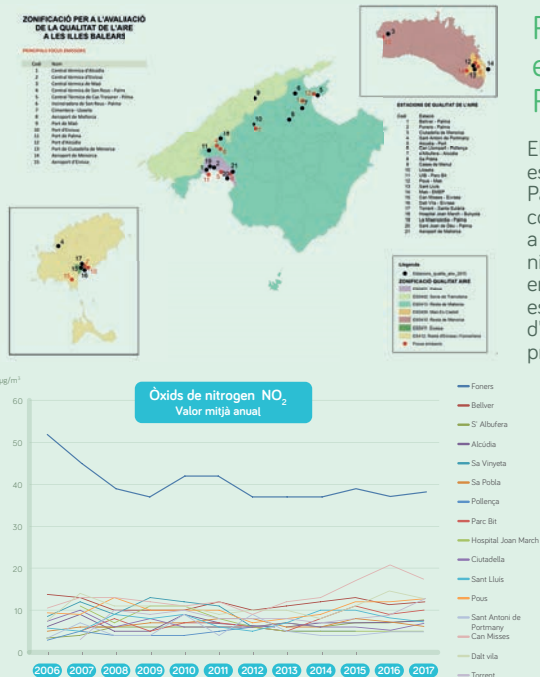
Els transports

Segons l'OMS, es
produeixen 1,3 milions de
morts prematures anuals,
a l'àmbit mundial, com
a conseqüència
d'aquest factor.

Segons l'Agència
Europea del Medi
Ambient, es
registren unes
450.000 morts
prematures anuals a
Europa a causa de la
contaminació
atmosfèrica.

Vigilància de les emissions i de la qualitat de l'aire

Punt conflictiu: el nucli urbà de Palma

El punt més problemàtic es localitza al centre de Palma com a conseqüència del trànsit, a causa dels òxids de nitrogen i les partícules en suspensió. Així mateix, es detecten alts nivells d'ozó als afores de les principals poblacions.

Mesures per combatre la contaminació atmosfèrica

Vigilància dels nivells d'emissions i la qualitat de l'aire mitjançant una xarxa de 25 punts de control distribuïts per tot el territori

Elaboració de plans de millora de la qualitat de l'aire, que incideixen en el foment de l'ús del transport públic

Reducció de la dependència de l'automòbil privat (més bicicletes i més desplaçaments a peu)

Vehicles ecològics

Centrals elèctriques netes (que no cremen carbó)

Millores en l'eficiència energètica d'edificis i indústries

Com a resultat d'aquestes accions hem pogut reduir els nivells de certs contaminants (òxids de nitrogen i partícules en suspensió), mentre que els nivells de contaminació per ozó es consideren d'escala global, cosa que dificulta molt reduir-los a l'àmbit local.

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Residus

El millor residu és el que no es produeix

Entre 2016 i 2017 es va incrementar la producció de residus gairebé un 6,18%, en part a causa d'un augment del turisme i la població empadronada en dates puntuals.

Residus sòlids urbans

Quants residus han produït les Illes Balears el 2017?

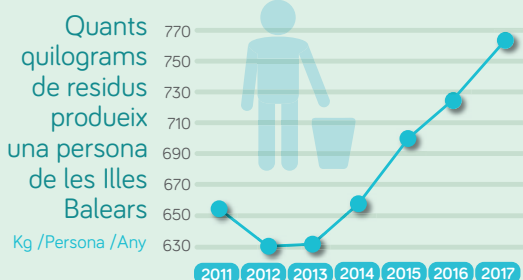
2017: es van produir **854.956,76 tones** de residus sòlids urbans a les Illes Balears

La fracció de reciclatge que més va augmentar va ser la d'envasos: un 22%

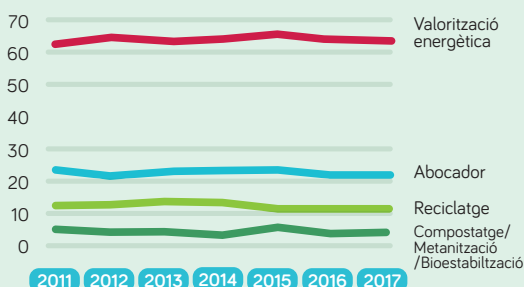
La fracció orgànica tractada només va ser un 2,62% del total dels residus generats

Els residus poden ser:

- Domèstics
- Comercials
- Industrials
- Peril·losos

Quin tractament s'aplica als residus?

El Govern Balear ha aprovat una Llei de residus i sòls contaminats que té com a finalitat fomentar la prevenció i millorar la gestió dels residus per protegir la salut i aconseguir una millor qualitat del medi ambient.

EL 2016, EL CONSELL DE MALLORCA VA DONAR PER FINALITZADA LA IMPORTACIÓ DE RESIDUS DE FORA DE LES BALEARS.

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Jerarquia europea en la gestió de residus

Model actual

Objectiu 2020

Sòls

Els sòls necessiten centenars d'anys per formar-se i poden ésser destruïts en molt poc temps. És necessari augmentar la conscienciació, ja que són el suport necessari per a la biodiversitat i l'agricultura, i regulen, entre d'altres, el cicle de l'aigua i la transformació de la matèria.

Ús dels sòls a les Illes Balears

Funcions

Pressió sobre el sòl

Contaminació

Es concentra en els tallers de vehicles i empreses de reciclatge de ferralla.

Erosió

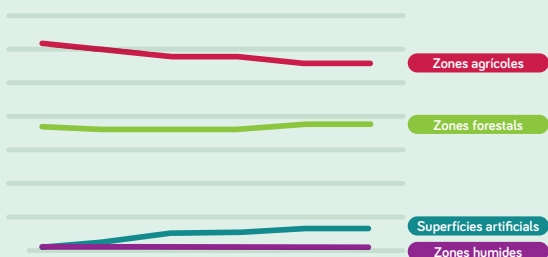
El 9,7 % de la superfície balear sofreix processos erosius alts; un 13,69 %, mitjans, i la resta, un 76,61 %, moderats.

Desertificació

El 2008 el risc de desertificació a les Illes Balears era d'un 23,07 %.

Artificialització

Els processos de desenvolupament urbanístic han generat la desaparició de superfícies agrícoles i naturals

Respostes

Restauració de zones erosionades

Lluita contra els incendis forestals

Control i gestió dels sòls contaminats

Regulació de la ramaderia extensiva

Control de les poblacions d'herbívors (cabres per exemple).

Restauració de pedreres

La tendència en els darrers anys ha estat que les superfícies agrícoles han disminuït a favor de les superfícies naturals a causa de l'abandonament del camp.

